

**Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu**

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Vladimíra Sládečka (soudce zpravodaj), soudců JUDr. Jaromíra Jirsy a JUDr. Tomáše Lichovníka o ústavní stížnosti **V. N.**, t. č. ve výkonu trestu odnětí svobody, zastoupeného JUDr. Milanem Čmelíkem, advokátem se sídlem Jablonec nad Nisou, Lidická 405/3, proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem, pobočky v Liberci ze dne 28. 7. 2020 č. j. 55 To 266/2020-79, za účasti Krajského soudu v Ústí nad Labem, pobočky v Liberci a Okresního soudu v Jablonci nad Nisou, **takto:**

I. Usnesením Krajského soudu v Ústí nad Labem, pobočky v Liberci ze dne 28. 7. 2020 č. j. 55 To 266/2020-79 bylo porušeno základní právo stěžovatele zaručené čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

II. Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem, pobočky v Liberci ze dne 28. 7. 2020 č. j. 55 To 266/2020-79 se ruší.

O d ů v o d n ě n í

I

1. Usnesením Okresního soudu v Jablonci nad Nisou ze dne 25. 6. 2020 č. j. 1 PP 76/2019-67 byl stěžovatel podmíněně propuštěn na svobodu z výkonu trestu, který mu byl uložen rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 6. 3. 2007 sp. zn. Nt 803/2007 ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 5. 2010 sp. zn. 7 To 10/2010, přičemž byla stanovena zkušební doba v délce pěti let s dohledem. Stěžovatel navrhuje, aby Ústavní soud zrušil v záhlaví označené usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem, pobočky v Liberci, kterým bylo na základě stížnosti státní zástupkyně uvedené usnesení Okresního soudu v Jablonci zrušeno a žádost stěžovatele o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody byla zamítnuta.

2. Podle stěžovatele došlo vydáním napadeného rozhodnutí k zásahu do jeho práv podle čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

II

3. Stěžovatel namítá, že usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem, pobočky v Liberci (dále jen „krajský soud“) je v rozporu s požadavkem na kontradiktornost trestního řízení a zásadou rovnosti zbraní. Poté, co soud prvního stupně rozhodl o podmíněném propuštění stěžovatele, stížnostní soud jej neseznámil s textem stížnosti státní zástupkyně a neposkytl mu ani příležitost se k této stížnosti vyjádřit, neboť rozhodl

v neveřejném zasedání. V tomto směru odkazuje na judikaturu Ústavního soudu, konkrétně na nález sp. zn. II. ÚS 1735/10.

4. Stěžovatel uvádí též další námitky směřující proti důvodům, na jejichž základě krajský soud dospěl k závěru, že v jeho případě není splněna podmínka pro podmíněně propuštění spočívající v předpokladu vedení řádného života. Krajský soud podle něj v tomto směru postupoval v rozporu se zákazem dvojího přičítání. Poukazuje rovněž na řádné plnění veškerých podmínek trestu po celou dobu jeho výkonu a považuje za absurdní, pokud mu je v napadeném rozhodnutí (ze strany věznice) vytýkáno toto řádné plnění povinností. Tvrdí, že krajský soud vycházel ve svém rozhodnutí z důkazu, který vůbec není v soudních spisech, a brojí proti způsobu, jakým krajský soud interpretoval závěry znaleckého posudku znalkyň z oboru psychologie a psychiatrie. Stěžovatel uvádí některé další námitky, avšak Ústavní soud neshledal důvody je podrobně rekapitulovat (srov. bod 21.).

III

5. Krajský soud ve svém vyjádření primárně odkázal na odůvodnění svého usnesení. Odmítá námitku stěžovatele, že rozhodl v rozporu s požadavky na kontradiktornost řízení a zákaz překvapivých rozhodnutí. Uvádí, že státní zástupkyně podala stížnost do protokolu po vyhlášení rozhodnutí (soudu prvního stupně). Připomíná, že trestní řád nestanoví povinnost zasílat stížnost a její odůvodnění ostatním stranám. Vzhledem k tomu, že stěžovatel i jeho obhájce věděli o podané stížnosti na základě vlastní účasti při veřejném zasedání, mohl obhájce nahlédnout do spisu a seznámit se s textem podané stížnosti. O stížnosti bylo podle krajského soudu rozhodnuto v neveřejném zasedání v souladu s trestním řádem.

6. Krajský soud dále ve svém vyjádření obhajuje způsob, jakým dospěl k závěru o nesplnění podmínky spočívající v předpokladu vedení řádného života. Ohrazuje se proti tvrzení stěžovatele, že je mu vytýkáno řádné plnění povinností ve výkonu trestu, neboť nic takového z usnesení nevyplývá. Stejně tak se ohrazuje proti námitce, že vycházel z důkazu, který není v soudních spisech, neboť jde podle něj o nepodloženou a nedůvodnou argumentaci, který není konkretizována.

7. Ústavní soud nepovažoval za nutné zasílat obdržené vyjádření stěžovateli k replice, neboť neobsahovalo žádné nové závažné skutečnosti, jež by nebyly patrné z trestního spisu vedeného ve věci, nebo argumentaci, která by měla vliv na posouzení věci. Nadto z materiálního hlediska nelze přehlížet skutečnost, že Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl.

IV

8. Ústavní soud v souladu s ustanovením § 44 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“) uvážil, že ve věci není třeba konat ústní jednání, neboť by to nepřispělo k dalšímu, resp. hlubšímu objasnění věci, než jak se s ní seznámil z vyžádaného spisu a z písemných úkonů stěžovatele a účastníků řízení. Nekonání ústního jednání odůvodňuje také skutečnost, že Ústavní soud nepovažoval za potřebné provádět dokazování.

V

9. Poté, co Ústavní soud konstatoval, že ústavní stížnost je přípustná, je podána včas a splňuje ostatní náležitosti vyžadované zákonem [§ 30 odst. 1, § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu], seznámil se s obsahem vyžádaného trestního spisu a přezkoumal, zda tvrzení obsažená v ústavní stížnosti mají oporu v listinných podkladech, dospěl k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

10. Ústavní soud ve své judikatuře opakovaně vymezil limity ústavněprávního přezkumu rozhodování trestních soudů o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody podle ustanovení § 88 trestního zákoníku (srov. např. rozhodnutí sp. zn. II. ÚS 175/2000, III. ÚS 284/01, III. ÚS 1280/08, III. ÚS 458/09 či III. ÚS 338/10). Zdůraznil, že podmíněné propuštění představuje mimořádný prostředek, který dává soudu možnost za stanovených podmínek odsouzeného podmíněně propustit z výkonu trestu odnětí svobody. Podmíněné propuštění přitom představuje možnost, neexistuje (ani podústavní) subjektivní právo odsouzeného na podmíněné propuštění. Posuzování účelnosti využití tohoto institutu přísluší soudu, který je zákonem povolán ke zhodnocení relevantních okolností, mezi něž lze řadit jak prokázání polepšení odsouzeného, tak i důvodný předpoklad, že odsouzený povede na svobodě řádný život a jeho chování nevyvolává obavy z recidivy trestné činnosti.

11. Z hlediska ústavněprávního přezkumu se proto jeví otázka, zda došlo ke splnění zákonných podmínek pro podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, plně věci úvahy příslušného trestního soudu. Ke kasačnímu zásahu Ústavního soudu by mohlo dojít pouze za situace, kdy by napadené rozhodnutí bylo projevem zjevné interpretační libovůle, výrazem faktického omylu nebo pokud by jeho odůvodnění bylo zatíženo závažnými logickými rozpory. Ústavní soud však současně nemůže rezignovat na přezkum napadeného rozhodnutí v hranicích vymezených otázkou, zda v řízení předcházejícím vydání takového rozhodnutí byly respektovány principy spravedlivého (řádného) procesu garantované ustanoveními hlavy páté Listiny.

12. V projednávané věci se proto musel Ústavní soud nejprve zabývat stěžovatelovým tvrzením, že stížnostní soud porušil ustanovení čl. 38 odst. 2 Listiny, neboť zamítl jeho návrh na podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody v neveřejném zasedání v rozporu s příslušnými procesními pravidly.

13. Ústavní soud v nálezu sp. zn. III. ÚS 1735/10, na nějž odkazuje i stěžovatel, zdůraznil, že také v řízení o návrhu na podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody je třeba dbát na dodržení kontradiktorních rysů řízení, mezi něž mj. patří princip rovnosti zbraní, možnost se znalostí věci vznášet argumenty ve svůj prospěch a vyvracet argumenty protistrany; v této souvislosti rovněž připomněl (*mutatis mutandis*) závěry rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) ze dne 29. 11. 1988 ve věci *Brogan a ostatní proti Velké Británii*, stížnost č. 11209/84, bod 65.

14. Z konstantní judikatury ESLP vyplývá, že „pojem spravedlivého procesu zahrnuje také právo na kontradiktorní řízení, podle kterého musí mít účastníci příležitost nejen předložit každý důkaz nutný k tomu, aby obhájili svá tvrzení, ale také musí být seznámeni s každým důkazem nebo stanoviskem, jejichž účelem je ovlivnit rozhodování soudu, a musí mít možnost se k nim vyjádřit“ (srov. rozhodnutí ESLP ve věci *Kysilková a Kysilka*

proti České republice ze dne 10. 2. 2011, stížnost č. 17273/03, nebo rozhodnutí ESLP ve věci *Krčmář a ostatní proti České republice* ze dne 3. 3. 2000, stížnost č. 35376/97).

15. Rovněž Ústavní soud opakovaně připomíná, že mezi neopominutelné prvky práva na spravedlivý (řádny) proces patří i zásada *audiatur et altera pars* (budiž vyslechnuta i druhá strana), jež je chápána jako povinnost soudu vytvořit prostor zaručující účastníkům řízení možnost účinně uplatňovat námitky a argumenty, které jsou způsobilé ovlivnit jeho rozhodování a s nimiž se soud musí v rozhodnutí náležitě vypořádat. Vytvoření prostoru pro účinné vznesení námitek (v kontradiktorním schématu řízení) totiž nejlépe zajišťuje ochranu základních práv; institucionálně garantovaná možnost dotčených osob návrhy a námitkami účinně participovat na soudním procesu přitom patří mezi elementární pravidla soudního řešení sporů (srov. nálezy sp. zn. III. ÚS 599/14 a judikaturu zde citovanou).

16. V již zmíněném nálezu sp. zn. III. ÚS 1735/10 Ústavní soud označil za porušení čl. 38 odst. 2 Listiny postup, kdy soud druhé instance své meritorní rozhodnutí o zamítnutí návrhu na podmíněné propuštění opřel o jiný hmotněprávní důvod, než jaký aplikoval soud první instance, aniž by přitom stěžovateli poskytl prostor pro vyjádření jeho stanoviska. Šlo přitom o situaci, kdy své rozhodnutí soud učinil v neveřejném zasedání bez přítomnosti navrhovatele, aniž by ho předem seznámil se zamýšlenou právní argumentací a poskytl mu příležitost se k ní vyjádřit, eventuálně navrhnout důkazy svědčící v jeho prospěch.

17. V nyní projednávaném případě stěžovatel také nedostal žádný prostor, aby se svou argumentací pokusil ovlivnit rozhodování stížnostního soudu, resp. aby reagoval na argumentaci obsaženou ve stížnosti státní zástupkyně proti rozhodnutí soudu prvního stupně. Z vyžádaného soudního spisu totiž vyplývá, že stížnost státní zástupkyně proti usnesení Okresního soudu v Jablonci, kterým bylo vyhověno žádosti stěžovatele o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, nebyla stěžovateli zaslána k vyjádření (a krajský soud ve svém vyjádření ani netvrdí opak) a následně krajský soud rozhodl ústavní stížností napadeným usnesením v neveřejném zasedání. Z odůvodnění usnesení stížnostního soudu je přitom zřejmé, že větší část hlavních důvodů jeho zamítavého rozhodnutí vychází z námitek vyjádřených státní zástupkyní v její stížnosti proti usnesení soudu prvního stupně. Toto pochybení bylo navíc o to citelnější, že stížnostní soud žádost stěžovatele o podmíněné propuštění zamítl, tedy rozhodl zcela opačně než soud prvního stupně, který této žádosti vyhověl. I v takové situaci již dříve Ústavní soud konstatoval porušení čl. 38 odst. 2 Listiny (srov. nálezy sp. zn. III. ÚS 4851/12 a III. ÚS 599/14).

18. Ústavní soud nemůže akceptovat argumentaci předloženou krajským soudem v jeho vyjádření. Je sice pravdou, že trestní řád nestanoví povinnost seznamovat ostatní strany řízení s obsahem stížnosti podané proti určitému usnesení a umožňuje konat neveřejné zasedání i při rozhodování o stížnosti v rámci řízení o podmíněném propuštění. To však nic nemění na tom, že kumulace těchto postupů (neseznámení odsouzeného s obsahem stížnosti státního zástupce a následné konání neveřejného zasedání) ve výsledku představuje porušení práva odsouzeného vyplývajícího z čl. 38 odst. 2 Listiny, jak bylo výše vysvětleno. Ostatně pokud by v dané věci stěžovatel byl seznámen s obsahem stížnosti státní zástupkyně a dostal by prostor na ni písemně reagovat, mohl by stížnostní soud rozhodovat v neveřejném zasedání. A naopak, stížnost by nebylo třeba

zasílat stěžovateli k vyjádření, pokud by stížnostní soud rozhodoval ve veřejném zasedání, v jehož průběhu by měl stěžovatel příležitost prezentovat svou argumentaci.

19. Jako alibistický hodnotí Ústavní soud argument krajského soudu, že stěžovatel a jeho obhájce věděli o podané stížnosti státní zástupkyně (neboť k tomu došlo přímo při veřejném zasedání, jemuž byli přítomni) a obhájce měl tak možnost seznámit se s textem podané stížnosti prostřednictvím nahlédnutí do spisu. Právě z trestního spisu je totiž patrné, že státní zástupkyně podala stížnost proti usnesení soudu prvního stupně ústně do protokolu v rámci veřejného zasedání před tímto soudem, tj. 25. 6. 2020. Tuto stížnost odůvodnila dne 1. 7. 2020, přičemž Okresnímu soudu v Jablonci nad Nisou toto odůvodnění došlo dne 7. 7. 2020. Neveřejné zasedání o podané stížnosti konal krajský soud 28. 7. 2020, tedy necelé tři týdny poté, co se odůvodnění stížnosti stalo součástí trestního spisu, který navíc putoval od soudu prvního stupně k soudu stížnostnímu. Nelze spravedlivě vyžadovat po obhájci, aby soustavně „hlídal“, kdy se odůvodnění stížnosti podané státní zástupkyní objevilo v trestním spisu, zvláště když s ohledem na výše citovanou judikaturu mohl legitimně spoléhat na to, že bude o obsahu stížnosti vyrozuměn, popř. že bude mít možnost proti ní brojit v rámci veřejného zasedání.

20. Jelikož Ústavní soud neshledal důvod se v projednávané věci odchýlit od právních závěrů přijatých ve výše citovaných nálezech sp. zn. III. ÚS 1735/10, III. ÚS 4851/12 a III. ÚS 599/14, shledal, že postupem krajského soudu došlo k porušení ústavně zaručeného práva stěžovatele vyplývajícího z čl. 38 odst. 2 Listiny, a to tím, že stížnostní soud rozhodl o zamítnutí návrhu na podmíněné propuštění v neveřejném zasedání, aniž by stěžovatele předem seznámil s tvrzeními vznesenými druhou procesní stranou (s nimiž se posléze ztotožnil) a poskytl mu příležitost se k nim vyjádřit, případně navrhnout důkazy svědčící v jeho prospěch.

21. Za situace, kdy toliko z důvodu popsaného procesního pochybení stížnostního soudu je namístě (bez dalšího) přistoupit ke kasaci napadeného usnesení krajského soudu, Ústavní soud reflektoval aplikační důsledky principu subsidiarity, jímž je řízení o ústavní stížnosti zásadně ovládáno, a proto se již věcně nezabýval dalšími v ústavní stížnosti vznesenými námitkami. K jejich posouzení bude dán prostor po vrácení věci stížnostnímu soudu, jenž před novým rozhodnutím musí dát stěžovateli možnost věcně oponovat námitkám státní zástupkyně. Ústavní soud tedy považuje za vhodné zdůraznit, že nijak nehodnotí důvody, na jejichž základě krajský soud dospěl k závěru o nesplnění předpokladu pro podmíněné propuštění spočívajícího v prognóze vedení řádného života, resp. způsob, jakým k tomuto závěru dospěl. Nijak tedy nepředjímá vlastní rozhodnutí o žádosti stěžovatele o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

22. Na základě výše uvedeného Ústavní soud podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) a § 82 odst. 3 písm. a), § 43 odst. 1 písm. e) zákona o Ústavním soudu rozhodl, jak je ve výroku nálezu uvedeno.

Poučení: Proti nálezu Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 8. prosince 2020

JUDr. Vladimír Sládeček, v. r.
předseda senátu

Za správnost vyhotovení: Lenka Kubacká